

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/ 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Державного університету
«Житомирська політехніка»

протокол від 12 вересня 2024 р.
№ 5

ПРОГРАМА ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАПИСАННЯ ЗВІТУ

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
освітньо-професійна програма «Підприємництво та торгівля»
факультет бізнесу та сфери обслуговування
кафедра менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій

Рекомендовано на засіданні
кафедри менеджменту, бізнесу
та маркетингових технологій
26 серпня 2024 р., протокол № 7

Розробники: зав. кафедри менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій,
д.е.н. Тетяна ОСТАПЧУК, доцент кафедри менеджменту, бізнесу та
маркетингових технологій к.е.н. Катерина ОРЛОВА, доцент кафедри
менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій к.е.н. Світлана
БІРЮЧЕНКО

Житомир
2024

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/ 2

Програма переддипломної практики та методичні рекомендації щодо написання звіту для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» освітньо-професійна програма «Підприємництво та торгівля» [Електронне видання]. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2024. 28 с.

Розробники: д.е.н., проф. Тетяна ОСТАПЧУК, к.е.н., доц. Катерина ОРЛОВА, к.е.н., доц. Світлана БІРЮЧЕНКО

Рецензенти:

ТАРАСЮК Галина – доктор економічних наук, професор, декан факультету бізнесу та сфери обслуговування

ОВАНДЕР Наталія – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та цифрової економіки

Затверджено Вченою радою факультету бізнесу та сфери обслуговування (протокол № 8 від «27» серпня 2024 р.)

Програма переддипломної практики та методичні рекомендації щодо написання звіту призначені для забезпечення проходження практики та підготовки звіту за її результатами для студентів освітнього ступеня «магістр» спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля». Методичне видання містить програму переддипломної практики, рекомендації щодо структури та змісту звіту з практики, список рекомендованої літератури.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/3

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Організаційні питання переддипломної практики.....	6
1.1. Місце проходження переддипломної практики.....	6
1.2. Робоче місце практики.....	6
1.3. Функції та обов’язки здобувача вищої освіти.....	6
1.4. Обов’язки керівника практики від університету (кафедри).....	7
1.5. Обов’язки керівника практики від підприємства.....	8
2. Програмні питання з діагностики підприємства при проходженні практики.....	8
2.1. Організаційно-правова характеристика підприємства за класифікаційними ознаками і структурою управління.....	8
2.2. Визначення місця підприємства в економічній системі регіону.....	9
2.3. Діагностика майнового потенціалу підприємства та управління трудовими ресурсами.....	10
2.4. Діагностика фінансового стану підприємства.....	13
2.5. Оцінка економічної безпеки підприємства за критерієм беззбитковості.....	16
3. Апробація магістерської кваліфікаційної роботи.....	21
4. Вимоги до оформлення звіту з переддипломної практики.....	21
5. Форми та методи контролю.....	23
6. Критерії оцінювання практики.....	24
7. Рекомендована література.....	25
Додатки.....	27

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/ 4

ВСТУП

Відповідно до вимог Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Державного університету «Житомирська політехніка» та освітньої-професійної програми «Підприємництво та торгівля» здобувачі вищої освіти ОС «магістр» проходять переддипломну практику на базових суб'єктах господарювання будь-якої форми власності, які відповідають вимогам програми навчання.

Переддипломна практика проводиться після закінчення теоретичного навчання і здачі всіх заліків та екзаменів, тобто у 3 семестрі навчання. Переддипломна практика здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» є вирішальним етапом освітнього процесу на шляху до його завершення та написання магістерської кваліфікаційної роботи. В конкретних умовах господарської діяльності на підприємстві майбутні магістри здійснюють апробацію набутих теоретичних знань, оволодівають уміннями і навичками прийняття управлінських рішень, а також формами й методами їх реалізації. При цьому враховуються результати діагностики різних аспектів підприємницької діяльності: структури підприємства, його місця в регіональній економіці, форм організації праці і виробництва, функціональних сфер діяльності та управління тощо.

Здобувачі вищої освіти обов'язково здійснюють оцінку діяльності підприємства, його напрямів та ключових параметрів функціонування. Використовуючи теоретичні знання, здобувачі вищої освіти набувають досвід щодо діагностики підприємств та оцінки соціально-економічних, виробничо-технічних, морально-психологічних явищ і процесів, які відбуваються на підприємствах.

Метою практики є застосування набутих в освітньому процесі теоретичних знань, науково-дослідних й методичних навичок здобувачів вищої освіти для розв'язання в умовах діяльності підприємства складних соціально-економічних, виробничо-технічних і морально-психологічних проблем з високою економічною ефективністю згідно вимог освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля» та посадових інструкцій спеціалістів суб'єктів господарювання різних форм власності.

Поставлена мета реалізується шляхом самостійного вивчення діяльності й виконання в реальних умовах підприємства окремих задач, обумовлених програмою практики та напрямом дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі.

Завдання переддипломної практики:

- закріплення теоретичних знань та здобуття практичних навичок організаційно-економічного характеру;
- вивчення досвіду і методів організації діяльності, організаційно-економічних основ виробничих процесів, методів та практичних засобів

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/ 5

організації економічної роботи безпосередньо на робочих місцях та в усіх структурних підрозділах підприємства;

- вивчення процесу обробки інформації, що надходить, інформаційних потоків підприємства;
- визначення основних шляхів підвищення ефективності функціонування суб'єкта господарювання (підприємства);
- збір та опрацювання матеріалів відповідно до теми магістерської кваліфікаційної роботи.

Зміст переддипломної практики спрямований на формування наступних **компетентностей**:

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі підприємництва та торгівлі або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

СК 1. Здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких та торговельних структур.

СК 3. Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва та торгівлі.

СК 4. Здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності.

СК 6. Здатність до вибору та використання необхідного наукового, методичного, аналітичного інструментарію, а також спеціалізованого програмного забезпечення та інформаційних систем.

Отримані знання під час проходження переддипломної практики стануть складовими наступних **програмних результатів** навчання:

ПРН 2. Визначати, аналізувати проблеми підприємництва і торгівлі та розробляти заходи щодо їх вирішення.

ПРН 5. Професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва та торгівлі.

ПРН 7. Визначати та впроваджувати стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання у сфері підприємництва і торгівлі.

ПРН 9. Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької та торговельної діяльності.

ПРН 10. Вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких і торговельних структур за умов невизначеності та ризиків.

ПРН 12. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний, аналітичний інструментарій, а також спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи для вирішення задач управління.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/ 6

1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

1.1. Місце проходження переддипломної практики

Базою переддипломної практики є суб'єкти господарювання, які відповідають вимогам програми навчання, та на які здобувачі вищої освіти направляються згідно з наказом Державного університету «Житомирська політехніка».

Здобувачі вищої освіти можуть самостійно з дозволу кафедри менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій підбирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для затвердження шляхом написання заяви на ім'я завідувача кафедри.

Об'єкти проходження практики, як правило, повинні бути об'єктами для дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі.

1.2. Робоче місце практики

Робоче місце здобувача вищої освіти-практиканта визначається керівником підприємства, відповідальним за проходження практики. В залежності від умов і можливостей здобувач може бути призначений на штатну посаду або дублером для виконання певних функцій з планового-економічної роботи в бухгалтерії, плановому відділі, або в інших підрозділах – в якості спеціаліста, керівника підрозділу чи його помічника, а також молодшого наукового співробітника. Можуть бути передбачені й інші варіанти виконання посадових функцій з метою більш ефективного і глибокого засвоєння знань з економіки, організації, управління й технології виробництва на підприємстві.

1.3. Функції та обов'язки здобувача вищої освіти

Здобувач вищої освіти:

- до початку переддипломної практики одержує на кафедрі менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій Житомирської політехніки інструктаж та методичні рекомендації щодо проходження практики, програму, завдання від кафедри;
- вчасно прибуває на базу практики та проходить інструктаж з техніки безпеки;
- вивчає і суворо дотримується правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії, вимог внутрішнього розпорядку на підприємстві;
- в повному обсязі виконує всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками керівників практики;
- в щоденнику робить відповідні записи про виконану роботу;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/ 7

- в процесі практики збирає, опрацьовує, узагальнює і систематизує матеріал для магістерської кваліфікаційної роботи, розробляє пропозиції;
- погоджує свої розробки і пропозиції щодо вдосконалення господарсько-економічної діяльності з безпосередніми керівниками практики від підприємства та університету.
- несе відповідальність за виконану роботу і достовірність всіх даних, зібраних для написання кваліфікаційної роботи (наукового дослідження) та наведених у щоденнику і звіті про проходження переддипломної практики;
- завчасно подає керівнику від підприємства на узгодження відповідно оформлений звіт про проходження переддипломної практики та щоденник;
- завчасно (до визначення дати захисту звіту) реєструє на кафедрі менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій та здає на перевірку керівнику переддипломної практики від університету звіт та щоденник;
- у визначений кафедрою час з'являється для захисту свого звіту про проходження переддипломної практики – у разі успішного захисту отримує відповідний диференційний залік та отримує право бути допущеним до захисту магістерської кваліфікаційної роботи.

1.4. Обов'язки керівника практики від університету (кафедри)

Керівником переддипломної практики здобувача вищої освіти призначається досвідчений викладач кафедри менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій. Його функції та обов'язки полягають у наступному:

- обговорення на засіданні кафедри програми і графіку проходження переддипломної практики з врахуванням специфіки виконуваних здобувачами вищої освіти магістерських кваліфікаційних робіт;
- проведення перед початком практики організаційно-методичної консультації здобувачам вищої освіти, в ході якої викладач роз'яснює мету, задачі, програму, зміст і календарний графік проходження практики, перелік і порядок укладання необхідних для проходження практики і захисту звіту документів;
- консультації здобувачів вищої освіти з питань проведення науково-дослідної роботи, яка ними виконується відповідно до теми магістерської кваліфікаційної роботи;
- перевірка звітів здобувачів вищої освіти;
- участь у роботі комісії кафедри з захисту звітів про переддипломну практику;
- складання звіту за підсумками проведення практики відповідно до визначеної форми, висловлення зауважень і пропозицій щодо вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/ 8

1.5. Обов'язки керівника практики від підприємства

Керівництво переддипломною практикою здійснюють висококваліфіковані спеціалісти економічного профілю на підприємстві (установі, організації), визначеному для здобувача вищої освіти як база практики. Керівник практики від підприємства призначається наказом директора підприємства і несе персональну відповідальність за організацію та проведення переддипломної практики у відповідності до її програми. До його обов'язків входить:

- організація проходження практики закріпленими за ним здобувачами вищої освіти, визначення завдань практикантам, організація проходження здобувачем вищої освіти інструктажу із техніки безпеки;
- ознайомлення студентів з організацією роботи на конкретних робочих місцях, надання допомоги з правильного виконання практикантами їхніх функціональних задач, з освоєння прийомів раціонального виконання їхніх майбутніх посадових обов'язків;
- надання допомоги здобувачам вищої освіти в одержанні ними необхідної інформації, матеріалів, нормативної та іншої документації для виконання програми практики та збору і обробки даних для підготовки до виконання магістерської кваліфікаційної роботи;
- здійснення постійного контролю за діяльністю практикантів, їхньою трудовою дисципліною та дотриманням правил техніки безпеки на виробництві;
- по закінченню практики підписання необхідних документів, що засвідчують результати проходження практики здобувачами вищої освіти.

2. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ПРОХОДЖЕННІ ПРАКТИКИ

2.1. Організаційно-правова характеристика підприємства за класифікаційними ознаками і структурою управління

Здобувач вищої освіти здійснює загальний опис підприємства, його історії, характеристики підприємства за його класифікаційними ознаками, організаційною структурою управління.

Зокрема, доцільно навести наступні дані:

- назва, організаційно-правова форма та територіальне розміщення підприємства;
- коротка історична довідка про підприємство;
- основні об'єкти підприємницької діяльності (види продукції, послуг, робіт тощо);
- організаційна структура управління (рис. 1).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/9

Рис. 1. Загальна схема управління суб'єктом господарювання

2.2. Визначення місця підприємства в економічній системі регіону

Опис зовнішнього середовища підприємства та його місця в економічній системі регіону здобувач вищої освіти проводить за наступним планом:

1. Характеристика компонентів загального середовища та оцінка їх впливу на підприємство, де досліджується політичний компонент, економічний компонент, соціальний компонент, технологічний компонент.

2. Характеристику операційного середовища та оцінка його впливу на підприємство здійснюється за допомогою аналізу постачальників, споживачів, конкурентів, робочої сили та міжнародної діяльності, що доцільно представити за допомогою табл. 1.

Таблиця 1

Основні відомості про підприємство

Критерій	Характеристика критерію
Повне найменування	
Дата реєстрації	
Територія	
Код ЄДРПОУ	
Форма власності та підпорядкування	
Керівник	
Основні види діяльності	
Основні споживачі	
Основні постачальники	
Основні конкуренти	
Фінансово-інформаційне обслуговування	

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/10

2.3. Діагностика майнового потенціалу підприємства та управління трудовими ресурсами

Управління майновим потенціалом є одним з ключових напрямів функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. Формування й ефективне використання об'єктів майнового потенціалу стає найважливішим засобом забезпечення конкурентоспроможності підприємства, прибуткової діяльності та досягнення в цілому стійкого розвитку в майбутньому.

У свою чергу, управління майновим потенціалом ґрунтується на адекватному інформаційно-аналітичному забезпеченні, яке формує діагностика. Завданням здобувача вищої освіти під час діагностики майнового потенціалу досліджуваного підприємства є визначення структури та динаміки майна підприємства, оцінка його стану та ефективності використання.

Діагностика майнового потенціалу підприємства передбачає такі етапи:

– оцінка складу, структури та динаміки майнових об'єктів підприємства (табл. 2);

Таблиця 2

Аналіз структури та динаміки майна підприємства

Показники	на 31.12.20__ р.		на 31.12.20__ р.		на 31.12.20__ р.		Відхилення 20__ р. до 20__ р.		
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	+,-	%	п.с.
1. Необоротні активи:									
1.1.									
1.2.									
2. Оборотні активи									
2.1.									
2.2.									
3. Необоротні активи, утрим. для продажу, та групи вибуття									
РАЗОМ:									

– оцінка стану та руху майнових об'єктів потенціалу підприємства (табл. 3);

Таблиця 3

Аналіз стану та руху об'єктів майнового потенціалу підприємства

Показник	20__ р.	20__ р.	20__ р.	Відхилення 20__ р. до 20__ р.	
	2	3	4	+/-	%
1. Середньорічна вартість майна підприємства, тис. грн., в т.ч. - необоротних активів - оборотних активів - основних засобів				5	6

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/11

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6
2. Коефіцієнт оновлення основних засобів					
3. Коефіцієнт вибуття основних засобів					
4. Коефіцієнт приросту основних засобів					
5. Коефіцієнт зносу основних засобів					
6. Коефіцієнт придатності основних засобів					

– оцінка показників ефективності використання майнових ресурсів підприємства (табл. 4).

Таблиця 4

Показники ефективності використання майнових об'єктів підприємства,
тис. грн.

Показник	20__ р.	20__ р.	20__ р.	Відхилення 20__ р. до 20__ р.	
				+,-	%
1. Фондовіддача					
2. Фондомісткість					
3. Фондоозброєність, тис. грн. /ос.					
4. Рентабельність основних засобів, %					
5. Коефіцієнт використання виробничої потужності					
6. Коефіцієнт оборотності оборотних активів					
7. Коефіцієнт завантаженості оборотних активів					
8. Рентабельність оборотних активів, %					
9. Матеріаловіддача					
10. Матеріаломісткість					
11. Коефіцієнт оборотності виробничих запасів					
12. Тривалість обороту виробничих запасів, днів					
13. Коефіцієнт забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами					
14. Коефіцієнт корисного використання матеріальних ресурсів					

За результатами проведених розрахунків здобувач вищої освіти робить висновки та узагальнення щодо стану та ефективності формування і використання майнового потенціалу підприємства та розробляє рекомендації щодо підвищення ефективності економічних відносин у визначеній сфері.

В ринкових умовах господарювання істотно зростає роль трудових ресурсів. Ефективне функціонування підприємства, забезпечення його конкурентоспроможного розвитку залежить перш за все від колективу

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015		Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1		Арк 28/12

працівників, їх здатності вирішувати поставлені перед ними завдання.

Здобувач вищої освіти досліджує склад та структуру персоналу підприємства, показники руху персоналу, структуру та обсяг фонду оплати праці, розподіл працівників за розмірами заробітної плати (табл. 5-8).

Таблиця 5

Склад та структура персоналу персоналу за категоріями

Показники	Роки						Відхилення 20__ р. до 20__ р.		
	20__		202__		20__		+,-	%	п.с.
	осіб	питома вага, %	осіб	питома вага, %	осіб	питома вага, %			
Середньооблікова чисельність персоналу									
в т.ч.:									
– керівники									
– спеціалісти									
– службовці									
– робітники									

Таблиця 6

Показники руху персоналу підприємства

Показники	Роки			Відхилення 20__ р. до 20__ р.	
	20__	20__	20__	+/-	%
1. Середньооблікова чисельність персоналу, осіб					
2. Прийнято працівників, осіб					
3. Вибуло працівників, осіб, у тому числі: – за власним бажанням – за порушення дисципліни – по скороченню штатів – з інших причин					
4. Коефіцієнт прийняття кадрів					
5. Коефіцієнт вибуття кадрів					
6. Коефіцієнт плинності кадрів					
7. Коефіцієнт стабільності кадрів					

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/13

Таблиця 7

Структура та обсяг фонду оплати праці персоналу підприємства

Складові фонду оплати праці	Роки						Відхилення 20__ р. до 20__ р.		
	20__		20__		20__		+,-	%	п.с.
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %			
Основна заробітна плата									
Додаткова заробітна плата									
Інші заохочувальні та компенсаційні виплати									
Всього									

Таблиця 8

Розподіл штатних працівників за розмірами заробітної плати на грудень відповідного року

Розмір заробітної плати, грн.	Кількість працівників, осіб		
	20__ р.	20__ р.	20__ р.
до 8000			
8001-10000			
10001-12000			
12001-15000			
15001-20000			
20001-25000			
понад 25000			
Всього працівників			

2.4. Діагностика фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Основними завданнями оцінки фінансового стану є:

- аналіз ефективності господарської діяльності підприємства;
- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними активами;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/14

- об’єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
 - оцінка становища суб’єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
 - визначення ефективності використання фінансових ресурсів.
- Результати оцінки фінансового стану підприємства пропонується представити у табл. 9-11.

Таблиця 9

Основні економічні показники діяльності підприємства

№	Показник	Роки			Відхилення 20__ р. до 20__ р.	
		20__	20__	20__	+/-	%
1	Чистий дохід, тис. грн.					
2	Валовий прибуток, тис. грн.					
3	Чистий прибуток, тис. грн.					
4	Середньорічна вартість активів, тис. грн.					
5	Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.					
6	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.					
7	Середньооблікова чисельність працівників, осіб					
8	Фондовіддача					
9	Фондомісткість					
10	Фондоозброєність, тис. грн /ос.					
11	Продуктивність праці, тис. грн. /ос.					
12	Коефіцієнт оборотності оборотних активів					

Таблиця 10

Механізм формування фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Роки			Відхилення 20__ р. до 20__ р.	
	20__	20__	20__	+,-	%
	2	3	4		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)					
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)					
Валовий: прибуток (збиток)					

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/15

Продовження табл. 10

1	2	3	4	5	6
Інші операційні доходи					
Адміністративні витрати					
Витрати на збут					
Інші операційні витрати					
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)					
Фінансові витрати					
Інші витрати					
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)					
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)					

Таблиця 11

Динаміка показників оцінки фінансового стану підприємства

Показники	Роки			Відхилення 20__ р. до 20__ р.	
	20__	20__	20__	+,-	%
1. Коефіцієнт загальної ліквідності					
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності					
3. Чистий оборотний капітал					
4. Коефіцієнт автономії					
5. Коефіцієнт фінансової стабільності					
6. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами					
7. Коефіцієнт оборотності активів					
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу					
9. Рентабельність господарської діяльності, %					
10. Рентабельність власного капіталу, %					
11. Рентабельність продукції, %					

За результатами проведених розрахунків здобувач вищої освіти робить висновки та узагальнення щодо фінансового стану підприємства та розробляє рекомендації щодо підвищення ефективності його діяльності.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/ 16

2.5 Оцінка економічної безпеки підприємства за критерієм беззбитковості

Економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативного впливу зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути виникаючі загрози або пристосуватися до існуючих умов, що негативно впливають на його діяльність. Зміст цього поняття включає систему заходів, що забезпечують конкурентоспроможність і економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників. Отже, якщо стратегічний потенціал підприємства в існуючому вигляді вичерпав можливості пристосуватися до зростаючої нестабільності зовнішнього середовища у рамках сталої місії, то можна говорити про загрозу економічної безпеки підприємства. Ця загроза може виявлятися у вигляді втрати рівня конкурентного статусу підприємства, або істотного погіршення його фінансового стану, або втрати позитивного іміджу підприємства.

Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і спеціалісти будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативного впливу складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Джерелами негативного впливу на економічну безпеку підприємства можуть бути:

- свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання;
- збіг об'єктивних обставин (стан фінансової кон'юнктури на ринках даного підприємства, наукові відкриття та технологічні розробки, форс-мажорні обставини тощо).

Негативні впливи на економічну безпеку можуть мати об'єктивний і суб'єктивний характер. Об'єктивними вважаються такі негативні впливи, які виникають незалежно від волі конкурентного підприємства або його окремих працівників. Суб'єктивні впливи мають місце внаслідок неефективної роботи підприємства в цілому або окремих його працівників.

Головна мета управління економічною безпекою підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його постійне стабільне та максимально ефективне функціонування, а також високий потенціал розвитку в майбутньому.

До основних функціональних цілей економічної безпеки підприємства належать:

- забезпечення ефективної роботи, фінансової стійкості та незалежності;
- забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу;
- досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/17

- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу;
- мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;
- якісна правова захищеність;
- забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації;
- ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

Одним з ключових показників рівня економічної безпеки підприємства є критерій його беззбитковості.

Межа беззбитковості діяльності підприємства – це критична межа допустимого зниження рівня валового прибутку і росту рівня операційних витрат, яка настає при рівновазі цих двох величин.

Аналіз беззбитковості використовують при:

- 1) започаткуванні нового виду діяльності, наприклад, при організації нового виду виробництва;
- 2) при розвитку і розширенні того, що вже існує;
- 3) виготовленні нового виду продукції, наданні нового виду послуг.

В умовах ринкових відносин забезпечення економічної безпеки підприємства – це своєчасне виявлення і нейтралізація загроз його економічному благополуччю.

Для розрахунку точки беззбитковості підприємства реалізують наступні етапи:

1. Розрахунок валового прибутку за формулою:

$$ВП = Д - ЗВ, \quad (1)$$

де ВП – валовий прибуток, Д – дохід суб'єкта бізнесу, ЗВ – змінні витрати.

2. Визначення валової прибутковості доходу за формулою:

$$ВПД = \frac{ВП}{Д} \quad (2)$$

де ВПД – валова прибутковість доходу.

Показник відображає, скільки валового прибутку формується з кожної гривні доходу суб'єкта бізнесу.

3. Визначення витратомісткості доходу за змінними витратами за формулою:

$$ВМД = \frac{ЗВ}{Д} \quad (3)$$

де ВМД – витратомісткість доходу.

Даний показник характеризує питому вагу змінних витрат у кожній гривні доходу суб'єкта бізнесу.

4. Встановлення беззбиткового обсягу діяльності за формулою:

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/18

$$ТБ (Дб) = \frac{ПВ}{ВПд}, \quad (4)$$

де ТБ (Дб) – беззбитковий обсяг доходу або беззбитковий обсяг діяльності, ПВ – постійні витрати.

Беззбитковий обсяг доходу визначає той обсяг діяльності, за якого забезпечується рівність доходів і витрат, тобто суб'єкт бізнесу не одержує ні прибутку, ні збитку. Беззбитковий обсяг є одним з ключових показників при обґрунтуванні параметрів функціонування бізнесу.

5. Визначення змінних витрат, які забезпечують беззбитковість діяльності:

$$ЗВб = Дб * ВМД, \quad (5)$$

де ЗВб – беззбиткові змінні витрати.

6. Визначення рівня економічної безпеки бізнесу (у %) за формулою:

$$Кеб = \frac{Д-Дб}{Д} * 100 \%, \quad (6)$$

де Кеб – коефіцієнт економічної безпеки.

Приклад розрахунку показників, які характеризують рівень економічної безпеки господарської діяльності наведено у табл. 12.

Таблиця 12

Визначення рівня економічної безпеки господарської діяльності підприємства

Дохід			Витрати			
показники	рядок за звітністю	сума, тис. грн.	показники	рядок за звітністю	сума, тис. грн.	
Показники діяльності підприємства за звітом про фінансові результати						
ЧД _{о.д.}	2000	151121,5	СР _{о.д.}	2050	124782,4	
ЧД _{і.о.}	2120	15123,0	АВ	2130	5214,1	
ЧД _{у.к.}	2200	–	ВЗ	2150	4037,5	
ЧД _{ф.д.}	2220	15,5	ОВ _{і.о.}	2180	13453,6	
ЧД _{і.д.}	2240	36,2	ВВ _{ф.д.}	2250	393,3	
ЧД _{д.п.}	2300	–	ІВ	2270	204,0	
ЧД _{п.д.}	2305	–	ПП _з	2300	5651,2	
Разом (ЧД _п)	х	166296,2	Разом (ВВ _п)	х	153736,1	
Чистий прибуток підприємства 12560,1 тис. грн. (166296,2 - 153736,1)						
Постійні витрати (ПВп), тис. грн.			АВ+ВЗ		5214,1+4037,5	9251,6
Змінні витрати (ЗВп), тис. грн.			ВВп –ПВп		153736,1-9251,6	144484,5
Валовий прибуток (ВПп), тис. грн.			ПВп + ЧДп		9251,6+12560,1	21811,7
Валова прибутковість чистого доходу (ПВчд)			ВПп : ЧДп		$\frac{21811,7}{166296,2}$	0,131 грн.
Витратомісткість чистого доходу за змінними витратами (ВМчд)			ЗВп : ЧДп		$\frac{144484,5}{166296,2}$	0,869 грн.
Чистий дохід, який забезпечує беззбиткову діяльність (ЧДб), тис. грн.			ПВп : ПВчд		$\frac{9251,6}{0,131}$	70622,9
Змінні витрати, які забезпечують беззбиткову діяльність (ЗВб), тис. грн.			ЧДб : ВМчд		70622,9 x 0,869	61371,3
Рівень (коефіцієнт) економічної безпеки діяльності підприємства (Кб)			$\frac{ЧДп - ЧДб}{ЧДп}$		$\frac{166296,2 - 70622,9}{166296,2}$	0,575 (57,5%)

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/19

На рис. 2 представлено графічне відображення точки беззбитковості.

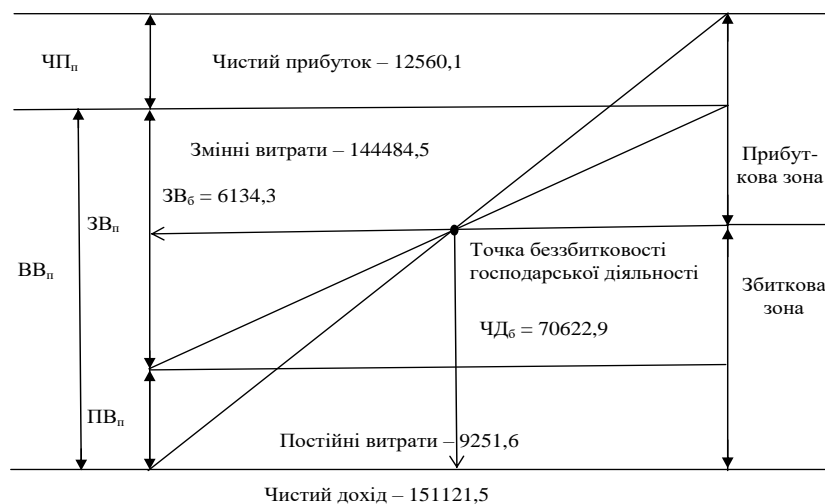

Рис. 2. Графічне зображення оцінки рівня економічної безпеки господарської діяльності підприємства

Якщо витратомісткість чистого доходу підприємства за його змінними витратами ($ZB_{п} : ЧД_{п}$) менша 1.0, то підприємство формує валовий прибуток і має прибутковий сценарій розвитку і за умови одержання фактичного чистого збитку воно має можливість, збільшивши обсяги господарювання, забезпечити його беззбитковість. Водночас, якщо витратомісткість чистого доходу підприємства за його змінними витратами ($ZB_{п} : ЧД_{п}$) більша 1.0, підприємство позбавлене можливості формувати валовий прибуток, має збитковий сценарій розвитку і за умови недосягнення показника витратомісткості чистого доходу за змінними витратами величини менше 1.0 підприємство стає банкрутом. При цьому такі підприємства потребують обов'язкової системи антикризового управління, як у формуванні витрат, особливо змінних, так і у формуванні доходу.

Оцінка рівня економічної безпеки передбачає також діагностику ймовірності банкрутства. Для цього здобувачі вищої освіти використовують відповідні алгоритми розрахунку:

1. Модель Альтмана Е. (1968 р.)

$$ІБ = 1,2 (ОА : А) + 1,4 [(ЧП-Д) : СА] + 3,3 (ОП : СА) + 0,6 (РВ : ЗК) + 1,0 (ЧД : СА), \quad (7)$$

де ОА – оборотні активи; А – активи; ВК – власний капітал; ОП – операційний прибуток; СА – середньорічна вартість активів; РВ – ринкова вартість власного капіталу; ЗК – залучений капітал; ЧП – чистий прибуток; Д – дивіденди; ЧД – чистий дохід.

Рівень $ІБ > 2,99$ визначає фінансово стійкі підприємства. У проміжку 1,81 – 2,99 – формується зона невизначеності, і якщо $< 1,81$ – неплатоспроможності.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/20

2. Модель Альтмана Е. (1983 р.):

$$ІБ = 0,717 (ОА : А) + 0,847 [(ЧП - Д) : СА] + 3,107 (ОП : СА) + 0,42 (ВК : ЗК) + 0,995 (ЧД : СА), \quad (8)$$

де ВК : ЗК – рівень власних коштів за балансовою вартістю 1 грн. залученого капіталу. Граничне значення показника для визначення банкрутства дорівнює 1,23.

3. Двофакторна модель:

$$ІБ = -0,387 + [(ОА : ПЗ) \cdot (-1,0736)] + (ЗК : А) \cdot 0,0579, \quad (9)$$

де ПЗ – поточні зобов'язання; ОА : ПЗ – загальна платоспроможність; ЗК : А – питома вага залученого капіталу в загальній сумі активів.

Якщо результат ІБ виявляється від'ємним, ймовірність банкрутства невелика. Додатне значення ІБ вказує на високу ймовірність банкрутства.

4. Модель Ліса (1972 р.)

$$ІБ = 0,063 (ОА : А) + 0,092 (ОП : СА) + 0,057 [(ЧП - Д) : СА] + 0,001 (ВК : ЗК) \quad (10)$$

Граничне значення показника дорівнює 0,037.

5. Модель Таффлера (1997 р.)

$$ІБ = 0,53 (ОП : СПЗ) + 0,13 (ОА : ЗК) + 0,18 (ПЗ : А) + 0,16 (ЧД : СА) \quad (11)$$

де – СПЗ – середньорічна сума поточних зобов'язань; ОП : СПЗ – рівень операційного прибутку на 1 грн. поточних зобов'язань; ПЗ : А – питома вага поточних зобов'язань в активах.

Граничне значення показника дорівнює 0,2.

6. Модель Терещенка О. (2003 р.)

$$ІБ = 1,04 (ОА : ПЗ) + 0,75 (ВК : А) + 0,15 (ЧД : СА) + 0,42 (ОП : ЧД) + 1,8 (ЧП : СА) - 0,063 (ЧД : СЗК) - 2,16, \quad (12)$$

де

ОА : ПЗ – коефіцієнт покриття. Характеризує рівень дотримання «золотого правила» фінансування, тобто здатність підприємства забезпечити фінансову рівновагу (отже, платоспроможність) у довгостроковому періоді;

ВК : А – коефіцієнт фінансової незалежності (автономії);

ЧД : СА – оборотність власного капіталу. Характеризує групу показників оборотності і показує швидкість обігу інвестованого в підприємство капіталу. Чим більшим є значення цього показника, тим ефективнішою вважається діяльність підприємства;

ОП : ЧД – коефіцієнт рентабельності операційних продажів. Належить до групи показників, що розраховуються на базі чистого грошового потоку від операційної діяльності. Характеризує ефективність основної діяльності підприємства і показує чистий грошовий потік від операційної діяльності, який припадає на одиницю виручки від реалізації та інших операційних доходів;

ЧП : СА – рентабельність активів. Показує величину чистого грошового потоку від всіх видів діяльності, який припадає на одиницю активів

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/21

підприємства;

ЧД : СЗК – коефіцієнт оборотності позикового капіталу. Розраховується як відношення чистої виручки від реалізації до позикового капіталу. Характеризує здатність підприємства погасити свою заборгованість за рахунок чистої виручки від реалізації.

Для розробленої дискримінантної моделі рекомендується наступний алгоритм інтерпретацій значень інтегрального показника:

< -0,55 – фінансовий стан підприємства незадовільний (воно перебуває у фінансовій кризі або ж під загрозою такої);

$\geq -0,55 \leq 0,55$ – однозначних висновків щодо якості фінансового стану підприємства зробити не можна, потрібен додатковий експертний аналіз;

> 0,55 – фінансовий стан підприємства є задовільний.

3. АПРОБАЦІЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Апробація результатів дослідження за темою магістерської кваліфікаційної роботи викладається здобувачем вищої освіти у другому розділі, де особливо звертається увага на наступні етапи підготовки, які пропонується оформити у відповідні підрозділи звіту з переддипломної практики:

1. Аналіз теми дослідження за матеріалами підприємства
2. Визначення проблем за темою дослідження на підприємстві.
3. Пропозиція шляхів усунення проблем за темою дослідження для забезпечення прибутковості підприємства.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ

Звіт з переддипломної практики повинен відображати всі розділи програми: загальна частина та апробація.

Звіт з переддипломної практики має бути літературно та технічно грамотно викладеним, відповідати вимогам оформлення і повинен включати титульну сторінку, план роботи (зміст), виклад матеріалу згідно із планом, заключну частину, список використаних джерел, додатки.

Перелік додатків здобувач вищої освіти формує на свій розсуд, таким чином, щоб вони підтверджували виконану роботу (статутні документи, первинні документи, форми звітності та інші документи, що підтверджують діяльність підприємства: бізнес-план, аналітичні таблиці аналізу тощо). Подання звітності підприємства, яке є об'єктом дослідження переддипломної практики, за три роки є обов'язковим.

В процесі переддипломної практики здобувач вищої освіти аналізує і описує, які існують проблеми у діяльності підприємства, дає їм оцінку, висловлює свою думку, як вони впливають на результати підприємницької діяльності, визначає їх доцільність чи наслідки щодо ефективності

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/ 22

господарських операцій.

В окремому розділі звіту здобувач вищої освіти описує результати апробації досліджень в рамках магістерської кваліфікаційної роботи.

Звіт з переддипломної практики має бути надрукований чітко, розбірливо, без помилок та виправлень, з одного боку білого паперу формату А4 (210x297 мм) з дотриманням наступних вимог: 1,5 інтервал, 14 шрифт, гарнітура Times New Roman, абзацний відступ – 1-1,25 см, інтервал перед та після абзацу – 0 пт.

Текстова частина має бути одного кольору (чорного, синього, фіолетового) за винятком титульної сторінки, таблиць, графіків, формул, для яких застосовується тільки чорний колір чорнила або туші.

Аркуш звіту повинен мати поля: ліве – 25 мм, верхнє – 20 мм, праве – 10 мм, нижнє – 20 мм.

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ» друкують великими літерами, вирівнювання по центру. Кожну структурну частину роботи (вступ, основний зміст, висновки, додатки) треба починати з нової сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який виконується за формою, поданою в *додатку А*. На титульному аркуші номер сторінки не проставляють, на наступних сторінках – проставляють у правому верхньому куті.

Звертаємо увагу на те, що нумерація сторінок визначається з урахуванням попередньої титульної сторінки, на якій номер не проставляється. Всі сторінки підлягають суцільній нумерації.

Ілюстрації та таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно. Номер ілюстрації, її назву та пояснювальні підписи розміщують під ілюстрацією, вирівнювання по центру. До всіх ілюстрацій потрібно вказувати джерело інформації.

Наприклад

Рис. 1. Класифікація видових проявів персоналу підприємства [12]

Якщо ілюстрацію сформовано безпосередньо автором, у такому випадку розміщується відповідний підпис.

Наприклад

Рис. 1. Класифікація видових проявів персоналу підприємства

Джерело: узагальнено та побудовано автором на основі даних [12]

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках). У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступний аркуш. При переносі частини таблиці на іншу сторінку назву розміщують тільки над першою її

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/23

частиною, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці.

На кожну таблицю у звіті подається відповідне посилання на інформаційне джерело.

Наприклад

Таблиця 1

Принципи управління персоналом підприємства [8]

Якщо таблицю побудовано автором під таблицею розміщується відповідний підпис

Наприклад

Таблиця 1

Обсяги реалізованої продукції підприємства

Джерело: узагальнено та побудовано автором на основі даних [12]

Після висновків розміщують аркуш з написом «ДОДАТКИ» посередині, за яким представляють усі необхідні додатки. Додатки оформлюють як продовження звіту з науково-дослідної практики на наступних його сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожен такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток _____» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б. Один додаток позначається як додаток А.

5. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Перед виходом на практику здобувач вищої освіти повинен отримати:

1. Методичні вказівки наукового керівника щодо магістерської кваліфікаційної роботи.
2. Програму переддипломної практики.
3. Щоденник з переддипломної практики.
4. Договір з підприємством на проходження практики.

Дані методичні рекомендації є основним навчально-методичним, регламентуючим документом з проходження переддипломної практики для здобувачів вищої освіти, наукових керівників та керівників практики від університету і підприємства.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/ 24

З усіх питань організації, проведення і проходження практики необхідно звертатися на випускову кафедру менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій Житомирської політехніки.

По закінченню практики у вказані строки відповідно до графіку здобувач вищої освіти повинен здати керівнику практики від університету звіт, завірені підписом і печаткою щоденник та договір про проходження практики. Крім цього, обов'язковою умовою при здачі звіту з практики є наявність візи від керівника магістерської кваліфікаційної роботи щодо її готовності.

Звіт зшивається, подається здобувачем вищої освіти на кафедру і підлягає рецензуванню керівником практики від університету та керівником магістерської кваліфікаційної роботи. Оцінка за практику ставиться за результатами захисту звіту. Здобувачі вищої освіти звітують про проходження практики перед комісією, визначеною наказом, до складу якої входять керівники практики від кафедри. Захист практики проводиться в усній формі. При цьому береться до уваги зміст звіту; якість описаної інформації; оформлення звіту згідно з вимогами; наявність магістерської кваліфікаційної роботи; навички здобувача вищої освіти пов'язувати теоретичні знання з практикою господарювання. Оцінка за практику вноситься до заліково-екзаменаційної відомості.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ

Сформований звіт з переддипломної практики у встановлений термін подається на кафедру для реєстрації та перевірки. Підсумкова оцінка за переддипломну практику складається з трьох елементів і виставляється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у чотирьохбальну систему.

Якість написання звіту з переддипломної практики оцінюється за критеріями:

1. Структуризація та логіка викладення матеріалу – відповідність структури роботи та логіки викладення матеріалу рекомендаціям.
2. Інформаційне забезпечення роботи – репрезентативність опрацьованого масиву інформації, релевантність та адекватність використаних джерел.
3. Оформлення роботи – відповідність роботи правилам оформлення.

Складові елементи оцінки за звіт з переддипломної практики

Елемент оцінки	Кількість балів
1. Своєчасність подання завершеного звіту на кафедру (за датою реєстрації)	Невчасно – 0; Вчасно – 10
2. Якість написання (оцінюється керівником практики від університету)	Мінімум (для допуску до захисту) – 30; Максимум – 60
3. Якість презентації результатів дослідження в процесі захисту (оцінюється комісією)	Максимум – 30
Оцінка в цілому	100

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/ 25

Для презентації на захисті результатів дослідження, викладених у звіті, здобувач вищої освіти готує доповідь. У доповіді доцільно відзначити актуальність теми, визначити предмет, об'єкт, мету та завдання роботи, а також проаналізувати результати, отримані в процесі проходження переддипломної практики.

Якість захисту оцінюється за критеріями: логічність побудови доповіді; аргументованість положень; якість відповідей на запитання членів комісії.

Підсумкова оцінка виставляється в процесі обговорення членами комісії, що проводить захист. Підсумкова оцінка виставляється за чотирьохбальною шкалою.

У заліково-екзаменаційну відомість виставляється оцінка за переддипломну практику в цілому, з урахуванням вчасності подання, якості виконання та захисту за шкалою ECTS.

Трансформація результатів оцінювання переддипломної практики за різними шкалами оцінювання

За шкалою ECTS	Бали	Чотирьохбальна шкала
A	90 – 100	5 (відмінно)
B	82 – 89	4 (добре)
C	74 – 81	
D	64 – 73	3 (задовільно)
E	60 – 63	
FX	35 – 59	2 (незадовільно)
F	0 – 34	

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. Економічний аналіз: навч. посіб. Одеса: ППЦ «Белка», 2020. 240 с. URL: <http://surl.li/xzwwqbr>.
2. Гонтарева І. В. Підприємництво: підручник. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2021. 392 с. URL: <http://surl.li/xryuyn>.
3. Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 р. № 436–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
4. Економіка підприємства / Л. Л. Лазебник, В. В. Гурочкіна, Л. В. Слюсарєва та ін.; за заг. ред. Л. Л. Лазебник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 426 с.
5. Економіка підприємства: навч. посіб. / [Л. С. Шевченко, О. С. Марченко, О. А. Гриценко та ін.]; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 212 с.
6. Магопець О. А., Шалімова Н. С., Черновол О. М. Фінансовий аналіз: 2-ге випр. і доп. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 230 с. URL: <http://surl.li/hddiqs>.
7. Менеджмент: підручник. [С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.]; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Державний університет

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/26

«Житомирська політехніка». Вид-во «Рута», 2021. 856 с.

8. Менеджмент персоналу: підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. В. Брича. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 640 с.

9. Мохонько Г.А. Організація підприємницької діяльності: навчальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 61 с. URL: <http://surl.li/tmlifb>.

10. Орлова К. Є. Управління бізнесом: підручник. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2019. 319 с. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/7528;jsessionid=6573D23816BA3B300D7F4B71622DE6DC>.

11. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

12. Паршин Ю. І., Паршина О. А. Основи економічного аналізу: навч. посіб. Дніпро: «ФОП Дробязко С. І.», 2020. 180 с. URL: <http://surl.li/dnbzta>.

13. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010 р. № 2756-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

14. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

15. Синицина Г. А., Рачкован О. Д. Основи бізнесу та підприємницької діяльності: конспект лекцій. Х.: ХДУХТ, 2019. 93 с.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/27

Додаток А

*МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»*

Кафедра менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій

ЗВІТ

З ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

Здобувача вищої освіти (ки) ОС «магістр»,
групи ПВМ-9
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»

Козачок О.П.

(прізвище та ініціали)-

Керівник

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

м. Житомир - 20 __рік

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.09- 05.02/3/076.00.1/М/ОК- 14-2024
	Екземпляр № 1	Арк 28/28

Додаток Б

Приклад змісту звіту з переддипломної практики

Вступ.....	3
Розділ 1. Діагностика фінансово-економічного стану АТ «Житомирський маслозавод».....	4
1.1. Організаційно-правова характеристика підприємства за класифікаційними ознаками і структурою управління.....	4
1.2. Визначення місця підприємства в економічній системі регіону.....	7
1.3. Діагностика майнового потенціалу підприємства та управління трудовими ресурсами.....	10
1.4. Діагностика фінансового стану підприємства.....	15
1.5. Оцінка економічної безпеки підприємства за критерієм безбитковості.....	22
Розділ 2. Система управління виробничим потенціалом АТ «Житомирський маслозавод».....	26
2.1. Оцінка системи управління виробничим потенціалом АТ «Житомирський маслозавод».....	26
2.2. Ключові проблеми у сфері управління виробничим потенціалом підприємства.....	32
2.3. Напрями удосконалення системи управління виробничим потенціалом підприємства.....	35
Висновки.....	40
Додатки.....	42